

“Το Ελληνόπουλο”: Με αφορμή την συμπλήρωση 197 χρόνων από την σφαγή της Χίου

/ [Ιστορία - Εθνικά Θέματα](#)

Τοῦρκοι διαβῆκαν. Χαλασμός, θάνατος πέρα ὡς πέρα.

Ἡ Χίο, τ' ὀλόμορφο νησί, μαύρη ἀπομένει ξέρα,
μὲ τὰ κρασιά, μὲ τὰ δεντρά
τ' ἀρχοντονήσι, πὺν βουνὰ καὶ σπίτια καὶ λαγκάδια
καὶ στὸ χορὸ τὶς λυγερὲς καμιὰ φορὰ τὰ βράδια
καθρέφτιζε μέσ' στὰ νερά.

Ἐρμιὰ παντοῦ. Μὰ κοίταξε κι ἀπάνου ἐκεῖ στὸ βράχο,
στοῦ κάστρου τὰ χαλάσματα κάποιο παιδί μονάχο
κάθεται, σκύβει θλιβερά
τὸ κεφαλάκι, στήριγμα καὶ σκέπη τοῦ ἀπομένει
μόνο μιὰ ν' ἄσπρη ἀγράμπελη σὰν αὐτὸ ξεχασμένη
μέσ' στὴν ἀφάνταστη φθορά.

-Φτωχὸ παιδί, πὺν κάθεσαι ξυπόλυτο στὶς ράχες
γιὰ νὰ μὴν κλαῖς λυπητερά, τ' ἤθελες τάχα νά'χες

για νὰ τὰ ἰδῶ τὰ θαλασσὰ
ματάκια σου ν' ἀστράψουνε, νὰ ξαστερώσουν πάλι,
καὶ νὰ σηκώσης χαρωπὰ σὰν πρῶτα τὸ κεφάλι
μὲ τὰ μαλλάκια τὰ χρυσά;

Τί θέλεις, ἄτυχο παιδί, τί θέλεις νὰ σοῦ δόσω
για νὰ τὰ πλέξης ξέγνοιαστα, για νὰ τὰ καμαρώσω
ριχτὰ στοὺς ὤμους σου πλατιὰ
μαλλάκια πού τοῦ ψαλλιδιοῦ δὲν τ᾿ἄχει ἀγγίξει ἡ κόψη,
καὶ σκόρπια στὴ δροσάτη σου τριγύρω γέρνουν ὄψη
καὶ σὰν τὴν κλαίουσα τὴν ἰτιά;

Σὰν τί μποροῦσε νὰ σοῦ διώξη τάχα τὸ μαράζι;
Μήπως τὸ κρίνο ἀπ' τὸ Ἰρὰν πού τοῦ ματιοῦ σου μοιάζει;
Μὴν ὁ καρπὸς ἀπ' τὸ δεντρί
πού μέσ' στὴ μουσουλμανικὴ παράδεισο φυτρώνει,
κ' ἔν' ἄλογο χρώμα ἐκατὸ κι ἂν πηλαλάει, δὲ σώνει
μέσ' ἀπ' τὸν ἵσκιο του νὰ βγῇ;

Μὴ τὸ πουλὶ πού κελαϊδᾷ στὸ δάσος νύχτα μέρα
καὶ μὲ τὴ γλύκα του περνᾷ καὶ ντέφι καὶ φλογέρα;
Τί θεὸς κι ἀπ' ὅλα τ' ἀγαθὰ
τοῦτα; Πές! Τ' ἄνθος, τὸν καρπὸ; θεὸς τὸ πουλί; -Διαβάτη,
μοῦ κράζει τὸ Ἑλληνόπουλο μὲ τὸ γαλάζιο μάτι·
βόλια, μπαρούτη θέλω, νά!

Βίκτωρ Ουγκώ

(μετάφραση: Κωστής Παλαμάς)

Το ιστορικό πλαίσιο της εποχής

Ἡ ἐκρηξὴ τῆς Επανάστασης βρῆκε τὸ πολυπληθὲς ἐλληνικὸ στοιχεῖο τῆς Χίου νὰ εὐημερεῖ (117.000 ἐναντὶ 3.000 Ὄθωμανῶν Τούρκων καὶ 100 Εβραίων). Με τὸν στόλο τους, τὸ ἐμπορικὸ τους δαιμόνιο καὶ τὴ διπλωματία τους, οἱ Χιώτες κυριαρχοῦσαν στὴ Μαύρῃ Θάλασσα, τὸ Αἰγαῖο καὶ τὴ Μεσόγειο. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ ὥθησε τὸν Σουλτάνο νὰ παραχωρήσει στὸ νησί πολλὰ προνόμια, πού ἀγγίζαν τὸ καθεστῶς αὐτονομίας.

Ἐτσι, οἱ κυρίαρχες τάξεις τῆς Χίου δὲν εἶχαν κανένα λόγο νὰ ξεσηκωθοῦν κατὰ των Τούρκων. Τὸ μαρτυρᾷ καὶ ἡ ἀποτυχία τοῦ Τομπάζη τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1821. Οἱ ντόπιοι πρόκριτοι εἶχαν καὶ μία σοβαρὴ δικαιολογία νὰ ἀντιδρῶν στὸν ξεσηκωμό:

η Χίος βρίσκεται σχεδόν δύο μίλια από τη Μικρασιατική ενδοχώρα, με αποτέλεσμα κάθε απόπειρα εξέγερσης να είναι καταδικασμένη σε αποτυχία.

Στις 10 Μαρτίου 1822 ο Σάμιος Λυκούργος Λογοθέτης, με την προτροπή του Χιώτη Αντωνίου Μπουρνιά, αποβιβάστηκε στο νησί με 1.500 άνδρες και πέτυχε να συνεγείρει τους ντόπιους, κυρίως τους κατοίκους της υπαίθρου. Οι 3.000 Τούρκοι του νησιού πρόλαβαν να κλειστούν στο Κάστρο και η ολιγοήμερη πολιορκία τους δεν έφερε κάποιο σημαντικό αποτέλεσμα, καθώς οι άνδρες του Λογοθέτη ήταν ανεπαρκώς εξοπλισμένοι.

Μόλις έφθασε το μαντάτο της εξέγερσης στην Υψηλή Πύλη, ο Σουλτάνος Μαχμούτ Β' την εξέλαβε ως αχарιστία των Χίων, αλλά και ως προσωπική προσβολή, επειδή η αδελφή του καρπούταν από το νησί τον φόρο από τα μαστιχόδεντρα. Έμπλεος οργής διέταξε αμέσως να φυλακιστούν όλοι οι Χιώτες της Κωνσταντινούπολης και εξήντα από αυτούς να αποκεφαλιστούν. Στη συνέχεια έδωσε την εντολή στον αντιναύαρχο Καρα-Αλή πασά να καταπλεύσει στον νησί και να τιμωρήσει παραδειγματικά τους εξεγερθέντες.

Στις 30 Μαρτίου 1822 και μετά από έντονο κανονιοβολισμό, ο Καρα-Αλής αποβίβασε στην ακτή 7.000 άνδρες και με τη συνδρομή της τουρκικής φρουράς

κατέστειλε εύκολα και σύντομα την εξέγερση, εκμεταλλευόμενος τον κακό σχεδιασμό της και τις έριδες για την αρχηγία μεταξύ Μπουρνιά και Λογοθέτη. Στη συνέχεια πυρπόλησε όλα τα περίχωρα και την πρωτεύουσα του νησιού και επιδόθηκε σε ανήκουστες σφαγές. Υπολογίζεται ότι από τους 117.000 χριστιανούς κατοίκους του νησιού, 42.000 σφαγιάστηκαν, 50.000 πιάστηκαν αιχμάλωτοι και 23.000 διέφυγαν προς τις επαναστατημένες περιοχές της Ελλάδας και τη Δυτική Ευρώπη. Οι Τούρκοι έχασαν περίπου 600 άνδρες, ενώ αναφέρθηκαν και θύματα μεταξύ των Εβραίων, που διεκπεραιώθηκαν από τη Μικρασιατική ακτή στο νησί για να πλιατσικολογήσουν και επόπτευαν το δουλεμπόριο.

Τα αιματηρά γεγονότα της Χίου προκάλεσαν αλγεινή εντύπωση στην Ευρώπη. Η κοινή γνώμη ξεσηκώθηκε και οι τάξεις των φιλελλήνων πύκνωσαν. Αυτόπτες μάρτυρες περιέγραψαν τις φρικιαστικές σκηνές στις εφημερίδες, ζωγράφοι

(Ντελακρουά) τις απεικόνισαν και ποιητές (Ουγκώ, Χέμανς, Πιέρποντ, Χιλ, Σιγκούρνει) έψαλλαν τη θλιβερά καταστροφή. Πολλοί έκαναν λόγο για το ασυμβίβαστο της τουρκικής φυλής με τον ανθρωπισμό, ενώ άλλοι τόνισαν την αδυναμία συνύπαρξης Χριστιανών και Μουσουλμάνων. Η ελληνική νέμεση θα έλθει σύντομα, με την ανατίναξη της τουρκικής ναυαρχίδας του Καρα-Αλή από τον Κωνσταντίνο Κανάρη (6 - 7 Ιουνίου 1822).